

Eğitim Kurumlarının Yönetmel Düzen ve Mekanizmalarının İnsicamını Etkileyen Süreçlerin Çeşitli Değişkenler Bağlamında Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Nurcihan İPLİKÇİ

MEB Eğitim Yöneticisi

nuriplikci@hotmail.com, ORCID:0009-0006-8447-7026

Nazan TUNAY

MEB Eğitim Yöneticisi

nazantunay@gmail.com, ORCID:0009-0004-7860-8681

Sezen TUNAY ARAS

MEB Eğitim Yöneticisi

sezenaras77@gmail.com, ORCID:0009-0002-5366-4329

Eren ARAR

MEB Eğitim Yöneticisi

erenarar45@hotmail.com, ORCID:0009-0006-4690-0348

Şaban BEŞİKTEPE

MEB Eğitim Yöneticisi

besiktepesbn@gmail.com, ORCID:0009-0003-7599-0071

Özet

Eğitim kurumlarının yönetmel düzen ve mekanizmalarının insicamını etkileyen süreçlerin çeşitli değişkenler bağlamında araştırma bulgularının değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada eğitim kurumlarının olmazsa olmazı olan öğrenci ve öğretmenler açısından konuya yaklaşım gösterilecektir. Toplumdaki her bireyin toplumsal varlık olma davranışlarını yerine getirebilmesi için gereken davranışları öğrenmesi

zorunluluktur. Bu amaç doğrultusunda okulların gereken davranış biçimlerini insanlara kazandırabilmesi okul sınırları içinde belirli bir düzenin sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Okul sınırları içindeki her adım öğrenciler ve öğretmenlerin varlığını korumaya yönelik olarak onların iyiliğini düşünerek tasarlanmalıdır. Çünkü okulların varlığının temel nedeni olan yegâne varlık öğrencilerin direkt olarak varlığıdır. Okulun yönetimi ve işleyişi okul sınırları içinde olumlu öğrenme ortamlarını belirleyen önemli bir etkidir. Bu durumda okullarda istenilen davranışların kazanılmasının ilk yolu ilgili eğitim ve öğretim ortamını olumlu öğrenme ortamı olarak tasarlamaktan ve uygulamaktan geçmektedir. Araştırma İstanbul'un farklı ilçelerinde görev yapan üç ilkokul, üç ortaokul, üç ortaöğretim okul müdürünün okullardaki öğretmenlerden ve öğrencilerden kaynaklanan disiplin sorunlarına yönelik görüşleri alınarak, çözüm noktasında fikirlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul'un farklı ilçelerinde farklı kademelerde görev yapan üçer yönetici ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada sekiz tema oluşturuldu. Oluşturulan temalar öğretmenler ve öğrenciler için ayrı ayrı disiplin sorunları; disiplin sorunlarının nedenleri, disiplin sorunlarının çözümleri ve disiplin sorunları çözümündeki zorluklar olarak ifade edildi. Öğretmen kaynaklı disiplin sorunları öğretmenlerin nitelik olarak yetersiz olması gerek öğretmenler gerek öğrenciler ile iletişim sorunları; sınıf yönetimi konusunda yetersiz olması, derse geç girmeleri; öğrenciye uygulanan psikolojik ve fiziksel şiddet, öğrenciye olan ilgisizlik olarak ifade edilmiştir. Okul içindeki disiplin sorunlarının bir kaynağı olan öğretmenlerin sorun nedenleri oldukça önemli bir konudur. Disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin kategoriler tecrübe eksikliği; meslekten soğuma, sorumsuzluk ve öğretmenin sosyal yaşam sorumlulukları, sınıf yönetimi konusunda yetersizlik, alana hâkim olamama, sorumluluktan kaçma olarak ifade edildi. Öğretmenlerin okul ile ilgili yaşanan olumlu ya da olumsuz olaylarda gerek öğrenci ile gerek veli ile olan sağlıklı iletişimi, sınıf içinde disiplini ve düzeni kolaylaştırmaktadır. Anne babanın okul içinde olanı öğrenmesi ve müdahalede gecikmemesi çocuğun davranışının sonuçlarına katlanması için mühimdir. Araştırma bulgularına göre ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim okullarında karşılaşılan öğrenci kaynaklı disiplin sorunları ailevi, ekonomik, çevresel faktörler ve arkadaş ilişkileri olarak dört kategori altında toplandı. Öğretmen kaynaklı disiplin sorunları ise karakteristik özelliklerin, çevresel ve ekonomik sorunların olduğu görüldü. Çözüm önerileri olarak ise ihtiyaçların belirlenmesi, destek eğitiminin verilmesi, okul içinde gereken düzenlemelerin yapılması gibi önerilerin geliştirildiği görüldü. Çözüm önerilerin gerçekleştirilmesi konusunda karşılaşılan güçlükler incelendiğinde ise okulların çözüm sağlayıcılara verdiği olanaklar, bir türlü yerine getirilemeyen sorumluluklar, öğretmenlerin bu süreçte yaşadığı tükenmişlikler, okul içinde yaşanan vizyon eksikliğinin süreç çözülmesinde zorluklara neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Kurumları, Yönetsel Düzen ve Mekanizmalar, Araştırma Bulguları

Evaluation of the Research Findings in the Context of Various Variables of the Processes Affecting the Insicam of the Administrative Order and Mechanisms of Educational Institutions

Abstract

In this study, in which it is aimed to evaluate the research findings of the processes affecting the insicam of the administrative order and mechanisms of educational institutions in the context of various variables, an approach to the subject will be shown from the point of view of students and teachers, which are the sine qua non of educational institutions. It is imperative that every individual in society learns the behaviors necessary to fulfill the behaviors of being a social being. In line with this purpose, it is possible for schools to provide people with the necessary behavioral forms by ensuring a certain order within the school boundaries. Every step within the school boundaries should be designed to protect the presence of students and teachers by considering their well-being. Because the only asset that is the main reason for the existence of schools is the direct existence of students. The management and functioning of the school is an important factor that determines positive learning environments within the school boundaries. In this case, the first way to achieve the desired behaviors in schools is to design and implement the relevant educational and training environment as a positive learning environment. The research was conducted by taking the opinions of three elementary, three middle and three secondary school principals working in different districts of Istanbul on disciplinary problems arising from teachers and students in schools and evaluating their ideas at the solution point. The universe of the research is limited to three managers working at different levels in different districts of Istanbul. Eight themes were created in the research. Themes created discipline problems for teachers and students separately; the causes of disciplinary problems were expressed as the solutions of disciplinary problems and the difficulties in solving disciplinary problems. Discipline problems caused by teachers are expressed as insufficient teachers' qualifications, communication problems with teachers and students; insufficient classroom management, late entry to class; psychological and physical violence applied to the student, indifference to the student. The causes of teachers' problems, which are a source of disciplinary problems within the school, are a very important issue. The categories related to the causes of disciplinary problems were expressed as lack of experience, cooling off from the profession, irresponsibility and social life responsibilities of the teacher, inability to manage the classroom, inability to master the field, avoidance of responsibility. It facilitates healthy communication between teachers and both students and parents in positive or negative events related to the school, discipline and order in the classroom. It is important for parents to learn what is happening inside the school and not to delay the intervention in order for the child to suffer the consequences of his behavior. According to the research findings, the student-related disciplinary problems encountered in elementary, middle and secondary schools were grouped under four categories as family, economic, environmental factors and friend relations.

Disciplinary problems caused by teachers, on the other hand, were found to have characteristic features, environmental and economic problems. As solution suggestions, it was seen that suggestions such as determining the needs, providing support education, making the necessary arrangements within the school were developed. When the difficulties encountered in the implementation of solution proposals were examined, it was concluded that the opportunities that schools provide to solution providers, the responsibilities that cannot be fulfilled, the burnout experienced by teachers in this process, and the lack of vision experienced within the school cause difficulties in solving the process.

Keywords: Educational Institutions, Administrative Order and Mechanisms, Research Findings

Giriş

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır bu nedenle sürekli çevresindeki canlılar ile etkileşim halinde hayatına devam eder. Etkileşim ve iletişim olmadan yalnız bir varlık olarak insanların bir arada yaşaması imkânsızdır. Etkileşim sırasında ise bazı çatışmaların yaşanması beklendik bir olgudur. Öyle ki çatışmaların en aza indirgenmesi ve kısa süre içinde çözüme ulaşabilmesi amacıyla insanların bir arada olduğu kurumlarda düzeni sağlayan kurallar geliştirilmiştir. Bu anlamda kuralların en çok kullanıldığı ve insanoğlunun bir arada zaman geçirdiği kurumlardan biri de okullardır. Sosyal bir varlık olan insanın hem eğitilmesi hem de öğretim süreçlerini tamamlaması için okula ihtiyacı vardır. Okullarda verilen eğitim temel girdisi olan insanı toplumdan alır ve temel çıktısı olan insanı yine nitelikli ve kazanımları olan biri olarak topluma verir (Bursalıoğlu, 1991: 19).

Toplumdaki her bireyin toplumsal varlık olma davranışlarını yerine getirebilmesi için gereken davranışları öğrenmesi zorunluluktur (Ertürk, 1979: 3).

Bu amaç doğrultusunda okulların gereken davranış biçimlerini insanlara kazandırabilmesi okul sınırları içinde belirli bir düzenin sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Okul sınırları içindeki her adım öğrenciler ve öğretmenlerin varlığını korumaya yönelik olarak onların iyiliğini düşünerek tasarlanmalıdır. Çünkü okulların varlığının temel nedeni olan yegâne varlık öğrencilerin direkt olarak varlığıdır. Okulun yönetimi ve işleyişi okul sınırları içinde olumlu öğrenme ortamlarını belirleyen önemli bir etkidir (Celep, 2004: 11).

Bu durumda okullarda istenilen davranışların kazanılmasının ilk yolu ilgili eğitim ve öğretim ortamını olumlu öğrenme ortamı olarak tasarlamaktan ve uygulamaktan geçmektedir. Diğer bir ifade ile okullar hem fiziksel olarak hem de duygusal olarak öğrencilerin ve öğretmenlerin eğitim öğretim süreçlerinde var olmasını sağlayacak ortamları sağlayabilmelidir ki istenilen kazanımların elde edilmesi mümkün olsun. Okullarda istenilen bu düzenin sağlanması ise disiplinli bir okul ortamının sağlanması ile olanaklıdır. Öğrenciye ve öğretmene güvenli ve disiplinli sınıf ortamının oluşturulması ile istenilen eğitimin gerçekleştirilmesi olasıdır (Özdemir, 2007: 248).

Okullarda yürütülen eğitim öğretim süreçleri zaman zaman öğretmenlerden zaman zaman öğrencilerden kaynaklı sorunlarla aksayabilmektedir. Ortaya çıkan sorunlar nedeniyle hedeflenen değişimin ve gelişimin gerçekleşebilmesi yavaşlamakta kimi zaman da tamamen engellenebilmektedir. Eğitim öğretim sürecindeki bu tür sorunlar kısaca disiplin sorunları olarak ifade edilmektedir. Disiplin sorunları okullar ve eğitim sistemi açısından oldukça önemli ve her türlü çözüm üretilmesi gereken bir konudur. Konunun bu denli önemli olduğu durumda öncelikle sorunun ne olduğunun algılanması sonrasında çözüm önerileri geliştirilmesi gerekmektedir.

Disiplin sorunları okullardaki eğitim süreçlerinin amaçlara uygun sürdürülebilirliğine büyük ölçüde engel teşkil edebilmektedir. Öyle ki bazı disiplin sorunlarının cezaları ve yaptırımları hem öğrenciye hem de öğretmene oldukça zor zamanlar yaşatabilmektedir. Bu yüzden okullardaki disiplin sorunlarının nedenlerinin ve çözümlerinin üzerinde durulması okul yöneticilerinin yanı sıra hem öğretmenler açısından hem de öğrenciler açısından önem arz eder. Var olan durumlarının gerçekçi analizler ile tespiti konusunun mühim olan noktalarına odaklanılmasını sağlamak ve şartlara, ihtiyaçlara uygun çözüm yöntemleri geliştirilmesine olanak sağlamak okullarda yaşanacak olan disiplin sorunlarında gerekli birimlere yardımcı olacaktır.

Bu nedenle çalışmada, formal eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü üç farklı eğitim kademesinde yöneticilere yansıyan öğretmenden veya öğrenciden kaynaklı olabilecek disiplin sorunlarının tespit edilerek, yöneticilerin öğretmen ve öğrenci kaynaklı problemlere çözüm olabilecek önerilerini alarak alandaki disiplin sorunlarının azaltılması yönünde çözümler sunabilmek amaçlanmıştır. Ayrıca bu doğrultuda konuyla ilgili daha sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sunabilmesi de hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışmada yarı yapılandırılmış bir form ile görüşmeler yapılmış ve içerik analizi kullanılarak toplanan veriler analiz edilmiştir.

Eğitim Kurumlarında Yaşanan Disiplin Sorunlarının Öğretmenler Açısından İncelenmesi

Öğretmenin tek görevi sınıfta ders anlatmak ve öğrencilere konuları aktarmak değildir öğrencilerin olumlu davranışlar öğrenmesine yardımcı olmak ve sınıfta, okul içinde disiplini sağlamak da öğretmenin görevlerindedir. Eğitim öğretim süreci içinde disiplini bozan davranışlar sadece öğrencilerden kaynaklanmaz bazen öğretmenler de disiplini bozan davranışlarda bulunabilir.

Okul içinde okul kültürünün oluşmasında sınıf içinde ise sınıf kültürünün oluşmasında en önemli faktörlerden biri öğretmendir. Davranış bilimleri öğretmenin tutumunun öğrencileri etkilediğini ifade etmiştir. Öyle ki çoğu vakit öğretmenin nasıl davrandığı bir ifadeyi hangi ses tonu ile söylediği ne söylediğinden daha önemli olabilmektedir (Şişman & Turan, 2008:18-19).

Eğitim Kurumlarında Yaşanan Disiplin Sorunlarının Öğretmenler Açısından İncelenmesi

Eğitim örgütlerinde toplum ve okul tarafından doğru olarak kabul edilen davranış ve tutumları benimseyen ve bunları sergileyen öğrenciler olabileceği gibi, istenmeyen ve kabul edilemeyen davranışları sergileyen öğrenciler de olabilmektedir. Bu tür olumsuz davranışlar hem davranışı sergileyeni hem diğer öğrencileri hem öğretmeni ayrıca sınıf atmosferini olumsuz etkileyebilmektedir.

Öğrencilerden kaynaklı disiplin sorunlarının altından farklı nedenler çıkabilmektedir. Ailelerin öğrencilere karşı yaklaşım biçimleri, eğitimlerine verdikleri değer, ailenin ekonomik durumu, çocuğun yetiştirilme biçimi, yetiştirildiği ve yaşadığı çevre gibi dış sebepler olabileceği gibi, isteksizlik, boş vermişlik, derslerin ilgisini çekmemesi, yeteneklerine hitap etmemesi, derse veya öğretmene karşı duyguları gibi kendisinden kaynaklı iç sebepler öğrenci disiplin sorunların nedenleri olarak görülebilir.

Hoşgörüsüzlük, sevgisizlik, güvensizlik, saldırganlık, kendini ifade edememe kaygısı, anlaşıldığını hissedeme, kendini değersiz göreme gibi faktörler de öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarının nedenleri olarak sayılabilir.

Akar (2003), öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar, farklı kişilik özellikleri, ilgi ve kabiliyet farklılıkları eğitim ve öğretim sürecinde değişik tavırlar ortaya çıkmasına sebep olacağını söylemiştir. Öğretmenlerin zaman zaman öğrencileri karşılaştırmaları ve kıyaslamaları, bireysel farklılıkların göz ardı dikkate alınmadığına ve önemsenmediğine örnek olarak gösterilebilir. Öğrencilerden beklentilerin gerçekçi olması gerekmektedir. Eğer öğrencilerden potansiyelinin üzerinde bir beklenti söz konusu ise öğrenciler hırçınlık gösterebilir ve var olan düzeni bozmaya yönelik davranabilir (Akar: 2003; 21-42).

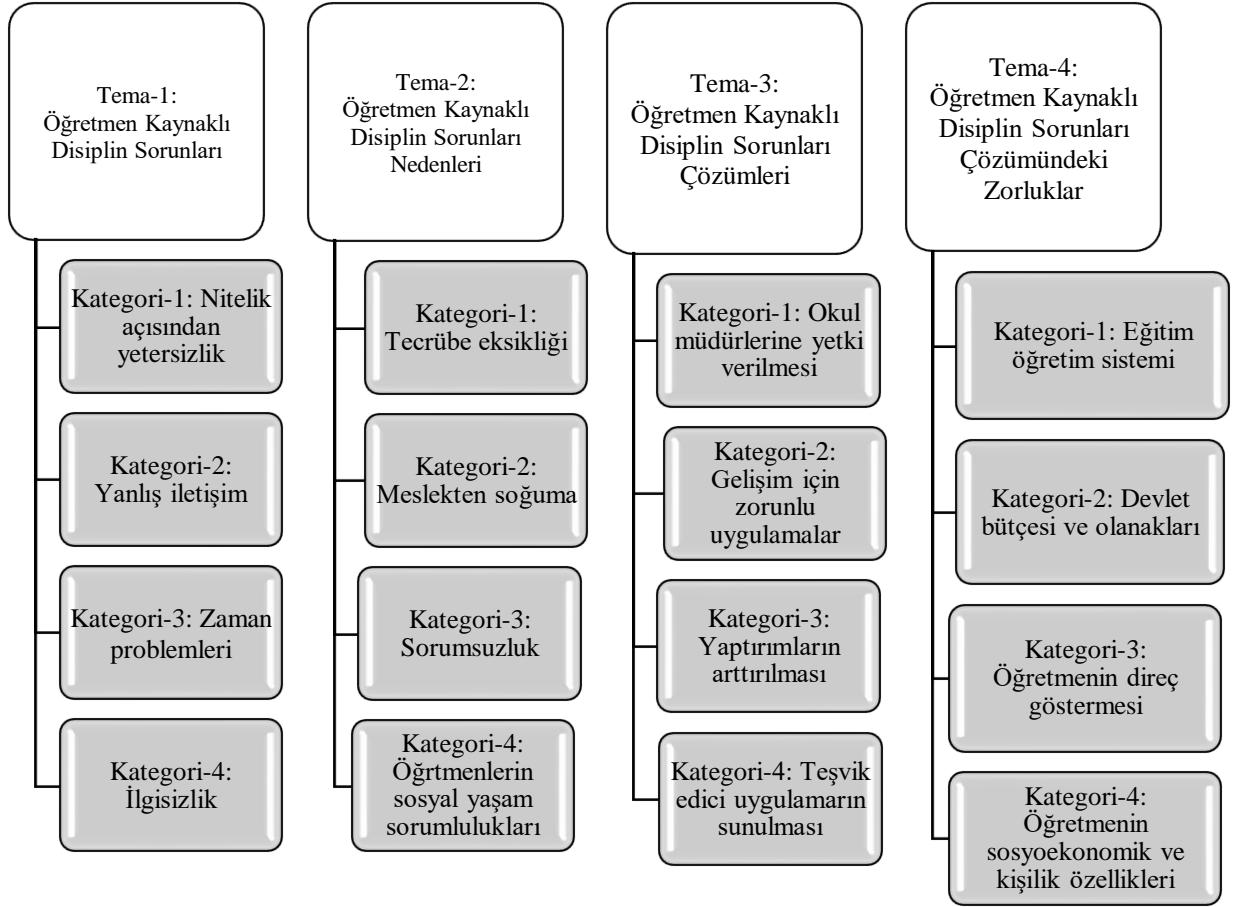
ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ÇÖZÜMLEMESİ

Araştırmacı tarafından görüşmeler ile toplanan verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. İlgili veriler öncelikle okundu ve verilerin kodlanması yapıldı. Sonrasında verilere ilişkin temalar belirlendi. Oluşturulan sekiz tema için ayrı ayrı kategoriler tanımlandı. Kategorilere ilişkin yorumlar yapıldı. Araştırmacı tarafından ifade edilen bulguların desteklenmesi için katılımcı görüşüne direkt yer verilmiştir. Bunun için hangi katılımcının görüşü alındığı önemlidir.

Verilerin analizinde kategorilere ilişkin görüşlerin anlaşılır olması amacıyla her katılımcının kodları verilen gibi ifade edilmiştir: $K_i=(C,G,n)$; i =katılımcı sıra no; C =cinsiyet; G =görev yapılan okul; n =okuldaki öğrenci sayısı.

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler veri olarak alınmış ve araştırma sorularına uygun olarak anlamlı kodlar oluşturulmuştur. Öncelikle kodları oluşturabilmek için verilen yanıtlar tek tek incelenmiş ve tüm yanıtlar şifrelenmiştir. Oluşturulan şifreler ile ilgili kodlar ve temalar elde edilmiştir. Elde edilen temalar ve temalara ilişkin kategoriler Şekil 1’de ve Şekil 2’de gösterilmiştir. Öğretmen ve öğrenci kaynaklı temalar sırası ile “disiplin sorunları”; “disiplin sorunları nedenleri”; “disiplin sorunlarının çözümleri” ve “disiplin sorunları çözümündeki zorluklar” olmak üzere dört tema oluşturulmuştur. Alt başlıklarda sırası ile temalar ve kategoriler üzerinde durulmuş ve açıklama yapılmıştır.

Şekil 1. Öğretmen Kaynaklı Sorunlara İlişkin Temalar ve Kategoriler

Tema 1: Öğretmen Kaynaklı Disiplin Sorunları

Okul içindeki disiplin sorunlarının bir kaynağı da öğretmenlerdir. Disiplin sorunlarının öğretmenden kaynaklanan nedenlerini oluşturan temada kategoriler “nitelik açısından yetersizlik”; “yanlış iletişim”; “zaman problemi” ve “ilgisizlik” kategorileridir. Öğretmenin nitelik açısından yetersiz olması öğretmenlik mesleğinin gerekli ve yeterli niteliklerine tamamen sahip olmaması anlamına gelmektedir. Öğretmenlerin genç olmasından kaynaklanan kazanım yetersizliği ve mezun olmadan edinilmesi gereken niteliklerin kazanılmaması konusunu ifade etmektedir. Öğretmenlerin gerek öğrenci ile gerek veli ile olan sağlıklı iletişimi, sınıf içinde disiplini ve düzeni

kolaylaştırmaktadır. Aksi durumda ise sınıf içinde öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim zorlaşmakta ve öğrenci öğretmenin sözünü önemsememekte ve öğretmen otoritesi sarsılmaktadır. Bu konu hakkındaki bir görüş aşağıda verilmiştir. Ayrıca öğretmenin iş arkadaşı ile iletişimi de son derece önemlidir. Sadece sınıf içinde öğretmen öğrenci disiplini değil okul içinde öğretmen ve okul yönetimi disiplinde son derece önemlidir. Özellikle büyük şehirlerde bir yerden bir yere gitmek oldukça zor olmaktadır. Öğretmenler de zaman zaman okullara geç kalabilmektedir. Ancak çok sık yaşanan bu durumlar okul içinde düzeni bozar ve öğretmen ile yönetici arasındaki iletişimi; ders esnasındaki boşluklar ise öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını etkilemektedir. Öğretmenlerin okul içindeki görevi öğrenciye ders vermek aynı zamanda öğrenciler ile ilgilenmek ve onlara doğru davranışları öğretebilmektedir. Ancak son zamanlarda öğrencilerin yükü öğretmenlere ağır gelmektedir. Öğrencilerin sınıf içindeki düzensiz davranışları ve ders konusundaki ilgisizlikleri öğretmenlerde tükenmişlik hissine neden olabilmektedir. Bu yüzden öğretmenlerinde okula, öğrenciye ve mesleğe olan ilgisiz zaman zaman azalabilmektedir. Bu da öğretmenin ders konusundaki çabasının azalmasına ve sorunların gün yüzüne çıkmasına neden olabilmektedir.

Tema 2: Öğretmen Kaynaklı Disiplin Sorunlarının Nedenleri

Okul içindeki disiplin sorunlarının bir kaynağı olan, öğretmenlerin sorun nedenleri oldukça önemli bir konudur. Disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin kategoriler “tecrübe eksikliği”; “meslekten soğuma”; “sorumluluk” ve “öğretmenin sosyal yaşam sorumlulukları” kategorileridir. Öğretmenlerin genç olması ve üniversite zamanlarında gereken tecrübeyi edinmemesi sınıfta karşılaşılan olumsuz davranışlar karşısında sessiz kalmasına ya da öğrencilere karşı çekimser kalmasına neden olabilmektedir. Öğretmenlerin okuldan ve mesleğinden soğumasının en büyük nedeni öğrenciden ve velilerden gereken saygıyı görememeleridir. Eğer okul içinde saygı sınırları aşıyor ise öğretmen yaptığı mesleğin ne kadar önemli ve verici bir meslek olduğunu unutup kendisini sıradan, mesai ile çalışan bir kişi olarak görebilir. Öğretmenlerin de bütün insanlar gibi sorumlulukları vardır. Okulda tıpkı anne- baba görevi gibi sorumluluk üstlenen öğretmenlerin evlerinde kendi çocuklarına karşı da anne baba olması sosyal yaşamla birlikte okulun yükünün omzunda olmasına neden olmaktadır. Öğretmenlerin derse olan ilgisiz davranışları öğrencilerin

aşırı davranışlarına kapı aralayabilmektedir. Gelir kapısı gibi öğretmenlik mesleğinin kutsallıktan uzaklaşması öğrencilerin da nasıl olsa parasını kazanıyor düşüncesi ile davranmasına neden olabilir.

Tema 3: Öğretmen Kaynaklı Disiplin Sorunları Çözümleri

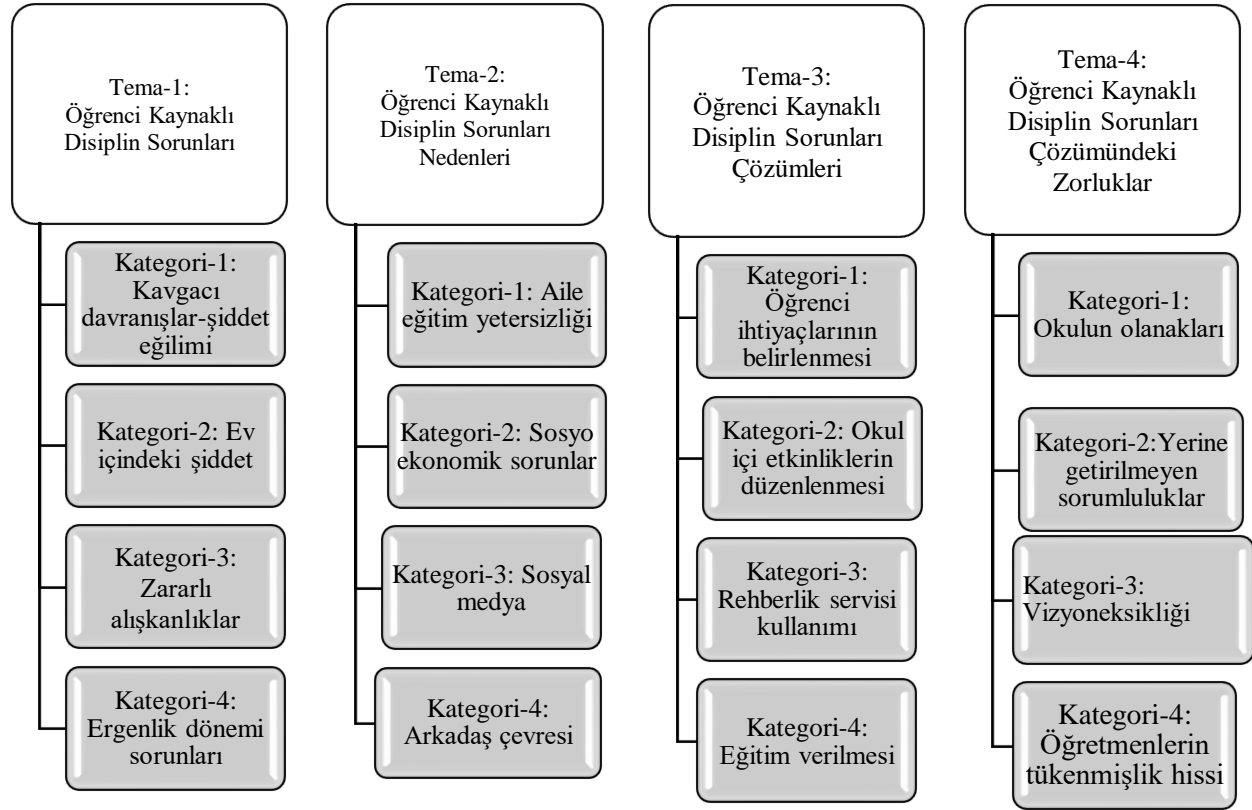
Okul içindeki disiplin sorunlarının çözümüne ilişkin geliştirilen tema kategorileri “okul müdürlerine yetki verilmesi”; “gelişim için zorunlu uygulamalar”; “yaptırımların arttırılması” ve “teşvik edici uygulamaların sunulması” kategorileridir. Öğretmenlerin bazı davranışlarının engellenmesi müdürlerin yetkileri ile mümkün olabilmektedir. Mesela derse geç gelen bir öğretmen ya da ders esnasında ilgisiz olan öğretmene yetkili kişiler tarafından verilen cezalar caydırıcı olabilir. Öğretmenlik mesleği de diğer memurların sahip olduğu garantisi olan meslek grubundandır. Garanti meslek olarak ifade edilen düşüncenin tekdüze davranış kalıpları mevcuttur. Öğretmenin derse gelip sadece konu anlatması ve diğer hiçbir olayın içinde yer almaması sorumluluk bilincinin olmadığına göstergesidir. Eğer okul müdürlerin de desteklemesi ile zorunlu gelişim dersleri oluşturulmalı ve öğretmenlik garanti sayılan meslek gruplarından çıkarılmalıdır. Böylelikle öğretmenlikte sürekli gelişim içinde olur günümüz şartlarına uyum sağlamış olabilir. Ücretli öğretmenlerin zaman doldurma çabasının ortadan kaldırılması için öğretmenin de bulunduğu okula ait olması ve kadrolu olması esastır. Böylelikle belirli eğitimler ile hizmet içi eğitim daha kaliteli olabilir. Öğretmenlerin en büyük kaynağı iş doyumunu ve motivasyondur. Zaman zaman iş doyumunda olan azalma ve motivasyon kaybının giderilmesi sınıf içi ve okul başarısını arttırmakla kalmayıp davranış sorunlarına da çözüm olacaktır. Dinamik sınıflar ve öğretmenler ile daha canlı ve düzenli bir okul ortamı elde edilebilir.

Tema 4: Öğretmen Kaynaklı Disiplin Sorunları Çözümündeki Zorluklar

Disiplin sorunlarının çözümleri teoride olduğu kadar kolay olmamaktadır. Okulda alınan kararların uygulanmasından önce sorunların çözümleri için karar alınabilmesi oldukça zor

olabilmektedir. Disiplin sorunlarının çözümünde kaynaklanan öğretmen kaynaklı sorunlar temasının kategorileri “eğitim öğretim sistemi”; “devlet bütçesi ve olanakları”, “öğretmenin direnç göstermesi” ve “öğretmenin sosyo ekonomi ve kişilik özellikleri olarak ifade edilmiştir. Öğretmenlerin atanmasında gelişen aksilikler okullara olduğu gibi yansımaktadır. Bir dersin bir gün boş geçmesi bile okul içindeki düzeni sarsabilecek iken birçok gün derslerin atamalar yüzünden boş geçme durumu öğrenci davranışlarını ve diğer öğretmen davranışlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Eğitim öğretim gönüllük dışında bütçe gerektiren ve bazı sistemlerin bir arada işlemlerini sağlayan bir kurumdur. Dolayısıyla devlet bütçesinde yaşanan ekonomik zorluklar okullarda eğitim ve öğretime ayrılan bütçeyi de azaltmaktadır. Eğitim sistemleri içinde özellikle sınavların tarzları sayıları oldukça fazla değişkenlik göstermektedir. Sınavlar öğrenci hayatı için olduğu kadar öğretmenler içinde çok önemlidir. İlgili değişiklikler yapılırken öğretmenlerin görüşlerinin alınması davranışların olumlu yöne doğru çekilmesine yardımcı olabilir. İletişim sorunu okuldaki en büyük disiplin sorunudur. Bir problem olduğunda öğretmen-öğretmen; öğretmen-veli ya da öğretmen-öğrenci tarafların karşılıklı dinlenmesi oluşan sorununda çözüm geliştirilmesine yardımcı olabilmektedir. Böylelikle okul içindeki örgüt kültürü gelişimi de kolaylaşacaktır.

Şekil 2.1 Öğrenci Kaynaklı Sorunlara İlişkin Temalar ve Kategoriler

Tema 1: Öğrenci Kaynaklı Disiplin Sorunları

Okul içinde öğretmenin disiplin sorunlarına neden olduğu kadar öğrencilerin de disiplin sorunlarına neden oluşu bilinmektedir. Görüşmeler sonucunda oluşan temalardan biri öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarıdır. Öğrenci kaynaklı disiplin sorunları temasına ait kategoriler “kavgacı davranışlar ve şiddet eğilimi”; “ev içindeki şiddet”; “zararlı alışkanlıklar”; “ergenlik dönemi sorunları” olarak ifade edilmiştir. Çocuk, ektiğini çoğaltarak sana veren bir tarla gibidir. Eğer evde ya da çevrede şiddet görüyorsa sorunlarını şiddet ile çözmeyi öğrenir ve çevresine de şiddet gösterebilir. Bu yüzden okulda yaşanan öğrenci kaynaklı sorunların başında kavgacı davranışlar ve çocuğun şiddet eğilimi gelmektedir. Son dönem gençlerinde olan isyankâr tavırlar ve davranışlar ergenlik döneminin getirdiği olumsuz yansımalarıdır. Ancak ergenlik döneminde sadece hırçın davranışlar olmamakta tam tersi içe kapanmalarda olabilmektedir. Bu yüzden öğrencilerin dışa vuran hırçın davranışları kadar içe kapanması ve sorunlarını sürekli içinde

çözmeye çalışmasında iletişimi engeller ve disiplin sorunları oluşmasını sağlar. Hem dünyada hem de ülkemizde sigara kullanım alışkanlığı yaşı oldukça küçük yaşlara kadar düşmüştür. Okul içinde kullanılmasına izin verilmeyen zararlı davranışların kullanılması okulda disiplin sorunlarına neden olmaktadır.

Tema 2: Öğrenci Kaynaklı Disiplin Sorunları Nedenleri

Görüşmeler sonucunda oluşan temalardan biri öğrenci kaynaklı disiplin sorunları nedenleridir. Öğrenci kaynaklı disiplin sorunları nedenleri temasına ait kategoriler “aile eğitim yetersizliği”; “sosyoekonomik sorunlar”; “sosyal medya”; “arkadaş çevresi” olarak ifade edilebilir. Eğitimin öncelikle aile içinde başladığını düşünüldüğünde okula yansıyan her şey çocuğun ailesinde gördüğü ve ailesinin verdiği eğitimle ilgilidir. Bu nedenle okuldaki disiplin sorunlarının en önemli nedenlerinden biri öğrencinin direkt olarak ailesinden aldığı eğitimidir. Çocuğun ailesinin çocuğa sunduğu imkanlar okul içindeki davranışlarını etkilemektedir. Sosyal medya bilgi dağıtım kanalı olmasının yanında öğrencilerin gereksiz yere zaman geçirdikleri birçok platforma sahiptir. Sosyal medya görülen ve izlenen pek çok davranış öğrencileri olumsuz etkileyebilmektedir. Lise gençlik dönemine yön veren bir dönemdir. Lise çağındaki çocukların akran çevresi birey olarak davranış kazanmasına bazen destek olurken bazen de engel olabilmektedir. Bu yüzden gençler arkadaş çevresinden birçok davranış öğrenebilmektedir.

Tema 3: Öğrenci Kaynaklı Disiplin Sorunları Çözümleri

Öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarının çözümlerine ilişkin kategoriler “öğrencilerin okul ihtiyaçlarının belirlenmesi”; “okul içi etkinliklerin düzenlenmesi”; “rehberlik servis kullanımı” ve “eğitim verilmesi” olarak ifade edilmiştir. Okul içinde rehberlik öğretmenleri tarafından, kısa ve sıkıcı olmayacak bir şekilde düzenli bilgilendirme semineri yapılırsa öğrencilerin okul içindeki davranışlarında düzelme olacaktır. Öğrencilere yön vermenin en iyi yollarından biri onların yanında olunduğunun hissettirilmesidir. Rehberlik servisi hem bilgilendirici hem koruyucu olarak öğrencilere kötü alışkanlıkların sonuçlarını, akran ilişkilerini, kaba davranışlarının nedenlerinin ve

sonuçlarını ifade edebilir. Okul içinde öğrencilerin bilinçli olması yeterli değildir. Öğrenci okul dışında evinde yani ailesinin yanında zaman geçirmektedir. Bu nedenle ailede olan eğitim de oldukça önemlidir. Tıpkı öğrencilerin bilinçlendirildiği gibi ailelerin de bilinçlendirilmesi ve gereken eğitimin verilmesi önemlidir. Ayrıncı sınıf içindeki düzenden sorumlu olan öğretmenin de yönetim konusunda eğitime ihtiyacı olabilir. Bu nedenle hizmet içi eğitim ile öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki başarısı güçlendirilebilir. Özellikle ortaokul ve lise dönemlerinde çocuklar gençliğe doğru atım atma yolunda bazı kötü alışkanlıklar edinebilir. Bu süreçle okul içinde ve okul dışında onların doğru şeyler ile meşgul olması son derece önemlidir. Eğer okul içinde enerjilerini atabilecekleri etkinlikler düzenlenirse okul dışındaki zamanda da bazı yeteneklerin geliştirilmesine olanak sağlayacak kursların düzenlenmesi birçok soruna çözüm üretebilir. Örnek olarak erkek çocuklarının futbola olan ilgili kullanılarak okullarda sınıflar arası maçlar yapılabilir. Böylelikle hem enerjileri boşalmış hem bedenleri sağlıklı yaşama alışmış olur. Şiddet kendini her alanda belli eden bir olgudur. Eğer şiddet çocuk için seçim değil öğrenilmiş bir alışkanlık ise çocuğun bu alışkanlıktan kurtulması gerekir. Bu yüzden çocuğun neyi neden yaptığının araştırılması ve çocuğun ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekir. Öğretmen ya da rehberlik servisleri tarafından bireyler olarak davranış analiz edilebilir. Şiddet eğiliminin ne ihtiyacından doğduğu ya da görevden kaçmanın nedeni her şey öncelikle çocuğun eksikliğinin fark edilmesi ile başlamaktadır.

Tema 4: Öğrenci Kaynaklı Disiplin Sorunları Çözümündeki Zorluklar

Öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarının çözümlerinde karşılaşılan zorluklara ilişkin kategoriler “okulun olanakları”; “yerine getirilemeyen sorumluluklar”; “vizyon eksikliği” ve “öğretmenlerin tükenmişlik hissi” olarak ifade edilmiştir. Öğrenciler okul içinde ve evde verilen sorumlulukları yerine getirme konusunda sorun yaşamaktadır. Okulda çocukluğun getirdiği enerji ve okul dışındaki hayatta onları meşgul eden birçok gereksiz ayrıntı ile ilgilendikleri için görevden kaçma eğilimi göstermektedir. Ayrıca özellikle çalışan anne ve babaların ev içinde geçirdikleri kaliteli zamanlar azaldığından dolayı çocuklar ilgisiz kalabilmekte ve aileden kaynaklı zorluk yaşanabilmektedir. Ailelerin önceliği çocuk değilse amaçlanan hedefe ulaşmak çok zor olmaktadır. Okulda lider okul müdürü ve yönetime yardımcı olan müdür yardımcılardır. Dolayısıyla okul içindeki hedeflerin ilk noktadır okulda yönetimi devam ettiren kişilerdir. Eğer

okul müdürlerinin vizyonu dar ise maalesef okullarda buldukları noktadan ileriye gitmekte zorluk yaşanabilmektedir. Öğrenciler ve öğretmenler nedeniyle ortaya çıkan disiplin sorunlarının çözümündeki başlıca neden de budur. Hem okul müdürlerinin hem de öğretmenlerin belli seviyede vizyon sahibi olmaması disiplin sorunlarının başlıca nedenlerindedir. Okulların oldukça kalabalık olması (hem öğretmen hem de öğrenci kalabalıklığı) okul içinde düzenin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Bireysel ve kaliteli zaman öğretmen ve öğrenci; okul müdürü ve öğretmen arasında mutlaka olmalıdır. Okul içinde öğrencilerin olduğu kadar öğretmenlerin de ihtiyacı olan okul müdürü tarafından dinlenilmesi sağlanmaz ise öğretmenlerin de davranışlarında olan durumların düzeltilmesi zorlaşmaktadır. Öğretmenlerin sınıf içinde sınıf yönetimi konusunda zorluk yaşamasının en büyük nedeni sınıfların kalabalık olması tüm öğrencilere yeterli vakit ayıramamasıdır. Sıradan bir memur işinin başına geçer ve saati bittiğinde işi bitebilir ancak öğretmenler kutsal olan bir mesleğe sahip olduğundan ağır sorumluluk altındadır. Birçok insana ilkokuldaki bir öğretmen sorulduğunda hatırlar çünkü bireysel olarak her insan okul sınırları içinde şekil almaya başlar. Bu nedenle öğretmenlik yapacak olan bireylerin görevi yapmaya istekli olması oldukça önemlidir. Ancak günümüzde kadın öğretmenlerin kolaylık olsun hafta sonu tatil belirli bir maaşı var olarak seçmiş olduğu öğretmenlik mesleği okul içinde birtakım sorumlulukların yerine getirilmesinde engel teşkil etmektedir.

Sonuç

Eğitim, öncelikle aile içinde başlar sonra hayatın her alanında devam eder. Çocuklar belirli bir yaşa geldiklerinde nitelikli bireyler olabilmek adına okula başlar. Bu anlamda okullar hem eğitimin hem de öğretimin verildiği en önemli kurumdur. Bu amaçlar doğrultusunda, okul içine yürütülmesi planlanan her şey belirli bir sınır içermektedir.

Eğitim yönetiminde gerek öğretmenlerin gerek ise öğrencilerin davranışlarının sorunlara neden olmaması okul içinde bulunan tüm bireylerin belirlenen kurallara uyması ile mümkün kılınır. Aksi durumda ise okul içindeki işleyişi sağlamak güç hale gelecektir.

Eğitim sürecinin belirlenen plan ve programlara göre ilerlemesine engel teşkil eden ve sürecin sekteye uğramasına neden olan unsurlar disiplin sorunları olarak ifade edilmektedir. Bilindiği gibi

okul içinde okul kültürünün oluşmasında sınıf içinde ise sınıf kültürünün oluşmasında en önemli faktörlerden biri öğretmendir.

Davranış bilimleri öğretmenin tutumunun öğrencileri etkilediğini ifade etmiştir. Öyle ki çoğu vakit öğretmenin nasıl davrandığı bir ifadeyi hangi ses tonu ile söylediği ne söylediğinden daha önemli olabilmektedir.

Öğretmenin tek görevi sınıfta ders anlatmak ve öğrencilere konuları aktarmak değildir öğrencilerin olumlu davranışlar öğrenmesine yardımcı olmak ve sınıfta, okul içinde disiplini sağlamak da öğretmenin görevlerindedir.

Eğitim öğretim süreci içinde disiplini bozan davranışlar sadece öğrencilerden kaynaklanmaz bazen öğretmenler de disiplini bozan davranışlarda bulunabilir. Eğitim örgütlerinde toplum ve okul tarafından doğru olarak kabul edilen davranış ve tutumları benimseyen ve bunları sergileyen öğrenciler olabileceği gibi, istenmeyen ve kabul edilemeyen davranışları sergileyen öğrenciler de olabilmektedir. Eğitim kurumlarında bu tür olumsuz davranışlar hem davranışı sergileyeni hem diğer öğrencileri hem öğretmeni ayrıca sınıf atmosferini olumsuz etkileyebilmektedir.

Araştırmada okul içinde düzenin bozulmasına neden olan öğrenci ve öğretmen sorunları, sorunların nedenleri ve çözüm önerileri; çözümlerin uygulanmasında karşılaşılan zorlukların neler olduğu üzerinde durulmuştur. Buna göre araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir:

Araştırmada sekiz tema oluşturuldu. Oluşturulan temalar öğretmenler ve öğrenciler için ayrı ayrı disiplin sorunları; disiplin sorunlarının nedenleri, disiplin sorunlarının çözümleri ve disiplin sorunları çözümündeki zorluklar olarak ifade edildi.

Öğretmen kaynaklı disiplin sorunları öğretmenlerin nitelik olarak yetersiz olması gerek öğretmenler gerek öğrenciler ile iletişim sorunları; sınıf yönetimi konusunda yetersiz olması, derse geç girmeleri; öğrenciye uygulanan psikolojik ve fiziksel şiddet, öğrenciye olan ilgisizlik olarak ifade edilmiştir. Okul içindeki disiplin sorunlarının bir kaynağı olan öğretmenlerin sorun nedenleri oldukça önemli bir konudur.

Öğrencilerden kaynaklı disiplin sorunları da tıpkı öğretmenlerde olduğu gibi çeşitlilik göstermektedir. Öğrencilerden kaynaklı disiplin sorunlarının altından farklı nedenler çıkabilmektedir.

Ailelerin öğrencilere karşı yaklaşım biçimleri, eğitimlerine verdikleri değer, ailenin ekonomik durumu, çocuğun yetiştirilme biçimi, yetiştirildiği ve yaşadığı çevre gibi dış sebepler olabileceği gibi, isteksizlik, boş vermişlik, derslerin ilgisini çekmemesi, yeteneklerine hitap etmemesi, derse veya öğretmene karşı duyguları gibi kendisinden kaynaklı iç sebepler öğrenci disiplin sorunlarının nedenleri olarak görülebilir.

Kaynakça

Aydın, B., & Karakaya, B. A. (2021). Özel Ortaokul Sınıflarında Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışları. *Ekev Akademi Dergisi*, (88), 99-118.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Başar, H. (2005). *Sınıf Yönetimi*. Ankara. Anı Yayıncılık.

Başaran, İ.E. (2000). *Eğitimin Psikolojik Temelleri Eğitim Psikolojisi*. Ankara, Feryal Matbaası.

Bursalıoğlu, Z., (1991). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı Ve Davranış*. (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Celep, C. (2004). *Sınıf Yönetimi Ve Disiplini*. Ankara. Anı Yayıncılık.

Doğan, S., Uğurlu, C.T., Şöförtakımcı, G., Ay, D. Ve Zorlu, H. (2014). Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar Ve Bu Davranışlarla Baş Etme Stratejileri. *Turkish Studies*, 9(2), 577-602.

Ertürk, S. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Beytepe Basımevi.

Görmez, E. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlarının İncelenmesi, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 443-456.

Güven, M. Ve Dönmez, B. (2002). Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Güvenliğine İlişkin Algı Ve Beklentileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3 (4), 59–68.

İlgar, L. (2000). *Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları

Kazancı, O. (1989). Sınıfta Disiplin Sorunu, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı 148.

Özdemir, A. (2007). Öğrenci Disiplin İşleri Ve Uygulamaları, (Ed. E.Karip), Sınıf Yönetimi, Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Sorguç, B. (1986). Disiplin Ve İdari Soruşturma. Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

Şişman M., S. Turan, (2008). Sınıf Yönetimi. Ankara, Öğreti, Pegem Akademi

Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., Ve Özer, M. A. (2007). İnsan Kaynakları Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.